

Орленко М. І., канд. техн. наук; презид.
Корпорація «Укрреставрація»

ЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ – ОБ'ЄКТІВ РЕСТАВРАЦІЇ В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасна реставрація як вид міжгалузевої, міждисциплінарної професійної і суспільної діяльності являє собою розвинену галузь архітектурно-будівельної науки і практики, яка у процесі свого становлення і розвитку протягом кількох останніх століть виробила не тільки відношення до справи відновлення об'єктів культурної спадщини, але й усвідомила види і послідовність дій, сукупність підходів до консервації і відтворення предметів охорони на об'єктах – пам'ятках архітектури..

Надаючи надзвичайного значення проблемам збереження культурної спадщини, міжнародна спільнота, частиною якої є і українське суспільство, обговорюючи актуальні питання утримання пам'яток нерухомої архітектурної спадщини виробляє правила і стандарти, які віддзеркалюють новітні досягнення у цій сфері, враховуючи досвід усіх країн світу.

Згідно ст. 54 Конституції України, держава забезпечує збереження історичних пам'яток і інших об'єктів, що становлять культурну цінність. Згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини» від 8 червня 2000 року № 1805-III із змінами, об'єкти культурної спадщини, які знаходяться на державному обліку є пріоритетними і охороняються державою.

За роки незалежності Україна ратифікувала багато важливих міжнародних угод з охорони культурної спадщини, такі як «Міжнародна хартія з охорони і реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць» (Венеційська хартія, 1964), Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини, ухваленої Генеральною конференцією ООН з питань освіти, культури і науки 1972 року (ратифікована в 1988 році), Рекомендації ЮНЕСКО «Про охорону на національному рівні культурної і природної спадщини», якою було визначено поняття «культурної спадщини», під яким розуміються: пам'ятки архітектури, монументальної скульптури і живопису, елементи та структури археологічного характеру і ін., а також ансамблі, визначні місця. Була прийнята Конвенція «Про охорону архітектурної спадщини Європи», 1985 року, яка визначила поняття «архітектурна спадщина» і дала перелік нерухомих об'єктів.

Закон «Про охорону культурної спадщини» №1805-III від 8 червня 2000 року із змінами, з урахуванням новітніх суспільних відносин, не відповідає в повній мірі вимогам сьогодення по охороні і реставрації пам'яток архітектури і містобудування, а також міжнародним хартіям.

В ньому не враховані фактори децентралізації, дерегуляції, посилення відповідальності за пошкодження і руйнацію пам'яток. Генеральні плани міст, селищ сіл розробляються без врахування і розробки історико-архітектурних планів, які являються за кордоном основою для розробки генеральних планів і головною програмою в регенерації історичного середовища.

Відсутні правила забудови в історичних частинах міст, які відповідали би міжнародним нормам. Видаються дозволи на нове будівництво в охоронних (буферних) зонах пам'яток архітектури і містобудування, зонах регульованої забудови історико-культурних заповідників.

Господарська діяльність в історичних ареалах має базуватись на необхідності збереження і раціонального використання об'єктів нерухомої культурної спадщини, охорони історичного архітектурного середовища. Нестача вільних територій в центрі міста приводить до знесення вже існуючої забудови, часто включаючи пам'ятники архітектури і містобудування.

Комплексні програми щодо збереження культурної спадщини міст Києва, Львова, Одеси, Кам'янця-Подільського, Глухова, та інші заходи з розвитку національних заповідників «Софія Київська», «Києво-Печерський», «Хортиця», «Херсонес Таврійський», «Ольвія» реалізовані не в повному обсязі.

Кожна п'ята пам'ятка сьогодні знаходиться в аварійному або незадовільному технічному стані, а економічні чинники сьогодення часто призводять до спотворення старих будівель невдалими перебудовами і надбудовами, до будівництва на місці знесених історичних об'єктів нових споруд, які руйнують масштабність і характер історичного середовища. Власники, орендатори пам'яток архітектури і містобудування не виконують вимоги орендних охоронних договорів по їх збереженню, реставрації а також експлуатації. Протидією комерційному механізму руйнування історичного середовища в Україні має стати розроблена нормативно-правова, законодавча база, яка регулюватиме процеси реконструкції та нового будівництва.

Можна зробити висновок про наявність в Україні досить розвиненої законодавчо-нормативної бази, яка визначає об'єкт, предмет реставрації загальні цілі, принципи і методи реставрації нерухомих пам'яток культурної спадщини, включаючи монументальні споруди, об'єкти традиційного будівництва та визначних місць; правила планування і забудови зон охорони пам'яток, буферні зони, а також історичних міст і ареалів; реставрації настінного живопису і об'єктів монументально-декоративного мистецтва. Усе це створює необхідну законодавчу базу для правового регулювання організації та проведення реставраційних консерваційних робіт, робіт по відтворенню знищених пам'яток, міжнародного співробітництва.